

Wij gaan RA de monumentstraat in; dan eerste weg RA Blekstraat, even verderop LA, Haverstraat en aan het eind RA. wandelpad Ceintuurbaan. We komen uit tegenover het station.

Bij het bombardement van het spoor en spoorbrug op 9 maart 1945 gaat het verschrikkelijk mis. Bij de overweg van het spoor werd het paard van J. Doevelaar geraakt door een bomscherf en moet dan even op drie poten verder en wordt later afgemaakt. Iets verderop ligt iemand voorover gebogen met zijn hoofd op zijn arm, het haar verschroeid en zijn gezicht opgezwollen. Het blijkt Mans Holterman te zijn. Hij kwam net terug van het gemeentehuis waar hij zojuist aangifte had gedaan van de geboorte van een kind. Ook het stationsgebouw lag deels in puin, dit is later gebruikt als fundament voor de Mariagrot achter Angeli Custodes.

We gaan RA, de Korenstraat in en dan LA wandelpad langs de watertoren. Deze heeft wonderwel de oorlog overleefd.

We nemen de eerste weg RA Stationsstraat. Links (na de onderdelenwinkel) woonde de familie Lutraan. De stolpersteine herinneren ons nog aan deze familie.

De eerste Joodse inwoners van Raalte behoorden tot de Gemeente Deventer. Pas in 1838 werd Raalte vermeld als joodse gemeente en in 1889 werd de synagoge gebouwd door aannemer Zomer uit Wijhe. Nadat de Joodse Raaltenaren weggevoerd waren, werd de synagoge door de Duitsers leeg geroofd. Vanaf 1943 werd het gebouw gebruikt voor opslag. Na de tweede wereldoorlog werd de Joodse gemeente opgeheven.

Op de plaquette die bevestigd is aan de buitenmuur van de voormalige synagoge staan de namen vermeld van de Joodse families die daar naar synagoge gingen en na de oorlog niet zijn teruggekeerd.

De stolpersteine zijn geplaatst door de kunstenaar Gunter Demnig. Op de stenen staan de namen vermeld van de Joodse families die in het huis erachter hebben gewoond.

We zijn in de Stationsstraat en vervolgen onze weg naar de Varkensmarkt; hier gaan we RA. en lopen de Kerkstraat in tot voor de Pastorie bij de basiliek van de H. Kruisverheffing.

De ramen van de kerk hebben tijdens de oorlog veel te lijden gehad van de bombardementen.

10 April 1940 nam de Sicherheitsdienst de pastorie in beslag. Alles moest ontruimd worden, het meubilair werd opgeslagen. De ontruiming werd uitgevoerd door de verkenners onder leiding van hopman Bernard Aa. De geestelijken (pastoor en kape-laan) moesten de pastorie verlaten. Zij vonden onderdak in villa "Casa Blanca". Dagelijks moesten ze op en neer naar de kerk.

Raalte kende tijdens de oorlog een Raad van Verzet (tegen de Duitsers) met o.a. Bernard Aa, Willem Albers, Meester Peet, Piet Draaier (opperwachtmeester), Ben Doppen (bekend als "ome Herman") en kapelaan Linthorst.

Hun taken bestonden uit het verzorgen van onderduikers, verzamelen van wapens en het verspreiden van distributiebonnen en ook het verlenen van hulp aan piloten.

In november 1944 is het bevolkingsregister weggenomen uit het gemeentehuis en ondergebracht bij de familie Kogelman (Mreie en Ante en Garrat Oarensman) in Linderte. De Duitsers ontdekten de verdwijning van de registers en namen répressailles. Elf (vooraanstaande) inwoners van Raalte, waaronder kapelaan Linthorst, werden gegijzeld. De Duitsers eisten teruggave. Gebeurde dat niet, dan zouden de gegijzelden één voor één doodgeschoten worden. Dat risico wilde de "ondergrondse" niet nemen, waarop besloten werd de boekwerken terug te halen uit Linderte.

We draaien ons om en gaan het "kerkepad" in, thans het parkeerterrein Herenhof. Links, in de steeg naar de Herenstraat, woonde de familie Hurwitz. Het waren vanuit Duitsland gevluchte Joden.

Via de Herenhof lopen we RD naar de Plaskerk en verder naar het Annahuis, het einde van deze wandeltocht.

Organisatie:

Historische Vereniging Raalte en Omstreken

HermanWigbels.nl

80 jaar Bevrijding - Wandelroute - Lengte 5,75 Km.

Start wandelroute vanaf het Annahuis.

Over De Plas, RA, de Grotestraat in. Aan eind op kruising RD: Deventerstraat. De Deventerstraat volgen tot voorbij kapper Schuurman, tegenover museumboerderij Strunk.

Hier bevindt zich de 38^e stolpersteen die in Raalte is geplaatst ter nagedachtenis aan Nathan de Lange. Hij woonde aan de voormalige Zandsteeg in een zogenaamde “keet” op het adres A-410. Vanuit zijn houten huisje ging hij de boer op om met de verkoop van o.m. brood en sigaren een beetje aan de kost te komen. Daarnaast werd hij door de Joodse gemeente financieel ondersteund. Nathan de Lange is in 1943 op 73-jarige leeftijd afgevoerd naar Sobibor waar hij werd vermoord.

Wij gaan verderop links schuin fiets-wandelpad vervolgen, daarna het trottoir langs de Deventerstraat. T.h.v. “De Helpende Handen” de Westdorplaan oversteken om de begraafplaats aan de Westdorplaan te bezoeken.

Links achterop de begraafplaats bevinden zich de graven van de geallieerde militairen die in de gemeente Raalte zijn omgekomen tijdens WO-II. Naast Canadese militairen hebben ook Engelse en Poolse militairen hier hun laatste rustplaats gevonden. In 1976 heeft Stefan Mardeczyk uit Polen nog bloemen gelegd op de graven van zijn kameraden. Stefans vliegtuig is neergestort en hij is opgevangen in het jachthuis van havezathe Schoonheten. Amerikaanse militairen die in Raalte zijn gesneuveld, zijn begraven op de begraafplaats in Margraten (Limburg).

Op de begraafplaats brengen we ook een bezoek aan het graf van Johanna Schatz-Kapp. Zij maakte deel uit van een transport met gedepoteerde Joodse mensen dat nabij Wijhe werd beschoten. Ze liep daarbij verwondingen op doch overleefde de beschieting. Op 29 maart 1945 is ze alsnog overleden ten gevolge van difterie. Nadat ze was begraven in een anoniem graf vond op 21 november 2024 de herbegravenis plaats op de begraafplaats in Raalte. Zij was voordien in een naamloos graf begraven in Wijhe. Johanna was 32 jaar toen ze overleed.

Tot slot staan we even stil bij het grafmonument dat herinnert aan een ramp met een autobus op de weg tussen Raalte en Heino in 1925. Deze autobus was eigendom van Jan Doevelaar uit Raalte. Ter gelegenheid van de kermis maakte hij plezierritjes van Raalte naar Heino vice versa. Tijdens één van die ritten manifesteerde zich een probleem met de verlichting (destijds carbidlampen). Bij het zoeken naar de oorzaak vatte de brandstof vlam en binnen de kortste keren stond het hele voertuig in lichterlaaie. Ontsnappen was niet mogelijk, ook al doordat de nooduitgang was afgesloten. Zeven passagiers vonden de dood in de vlammenzee of overleden kort daarna ten gevolge van de opgelopen zware verwondingen. De overledenen zijn oorspronkelijk begraven op de begraafplaats aan de Marktstraat. Toen die begraafplaats geruimd werd, werden de stoffelijke overschotten herbegraven aan de Westdorplaan waar ook het grafmonument werd geplaatst.

We gaan naar de uitgang en LA. En direct weer LA., langs de “Helpende Handen”.

We mijden alle zijweggetjes en lopen door naar De Hoven daar RA.

We steken de kruising over en gaan verder in de Jan Van Arkelstraat, eerste weg RA., De Ware.

Deze uitlopen en Oude Molenweg oversteken, iets LA en dan doorlopen tot de Joodse begraafplaats.

De begraafplaats is officieel in gebruik genomen in 1830, maar er werden al wel eerder mensen begraven. De oudste steen is van Mozes de Lange, gedateerd 5 november 1800. Er zijn 40 grafstenen waarvan er 37 zijn gerestaureerd tussen 1998 en 2000 door de stichting Beth Chaim uit Meppel.

De begraafplaats is voor Joden een heilige plaats; men werd buiten de bebouwde kom begraven omdat een lichaam onrein is. Voor Joden is deze plaats EEUWIG, een andere reden om de begraafplaats buiten de bebouwde kom te situeren.

Staat op de steen PN dan betekent dat “hier is begraven”

Staat op de steen PT dan betekent dat “hier is verborgen”

De joodse kalender begint bij de schepping in 3761 v. Christus. Volgens die kalender leven we nu in het jaar 5786 (3761 + 2025)

De Joodse kalender kent geen zonnejaar met 365 dagen doch een maanjaar met 354 dagen.

We lopen weer terug en gaan LA en direct weer LA, de Van der Wijckstraat.

We lopen de straat uit en gaan iets naar R en weer LA een wandel /fietspaadje.

Deze uitlopen en RD de Klompstraat in.

Aan het eind LA en oversteken: we staan voor Angeli Custodes (het huis van de engelbewaarder), het voormalige ziekenhuis van Raalte, gebouwd in 1932..

Hier zijn tijdens WO-II veel evacués opgevangen en de toenmalige huisartsen moesten er veelvuldig naartoe om mensen te verzorgen.

De opvang bracht veel liefde en verdriet in Angeli Custodes. Veel gewonden werden binnen gebracht als slachtoffers van de treinbeschieting nabij Mariënheem op 25 februari 1945.

Naast het ziekenhuis stond destijds villa “Casa Blanca” (is nu parkeerplaats).

Lopen we door dan zien we L. huize “De Langkamp”. Hier waren Duitsers ingekwartierd en op zolder vonden onderduikers een schuilplaats maar de Duitsers wisten dat niet, aldus tandarts Gelhard, de toenmalige bewoner. In een van de rododendronstruiken kun je nu nog zien waar een tank heeft gestaan, volgens de huidige bewoner Rob Aa.

We gaan RA Drostenkamp op en eerst weg RA en via een wandelpad komen we uit bij de Mariagrot. De basis van deze grot is vervaardigd met het puin van het stationsgebouw dat tijdens de oorlog door een flinke bom werd getroffen .

We vervolgen ons pad langs de boerderij en steken de Hofstedelaan over.

We komen op de Holtsproake en gaan RA en komen via een wandelpad uit op de Burgemeester Kerssemakersstraat (burgemeester van Raalte 1900-1934).

Hier gaan we LA. En lopen de BK-Straat uit, aan het eind LA.

We zijn nu op Zwolsestraat, na ± 50 M was links het politiebureau, tijdens WO-II de Marechauseekazerne. Het heeft een grote rol gespeeld bij het stelen van de stam- en distributiekaarten uit het gemeentehuis, een actie die grote gevolgen zou hebben.

Onze burgemeester was toen van der Vijver. Op de secretarie waren o.m. de heren Nolten (gemeenteontvanger) en gemeentesecretaris Elsjan of Wipper werkzaam..

De diefstal werd uitgevoerd door de heren de Kort, Rekers, Teseling en Draaier. De sleutel van het Distributiekantoor bevond zich in de kluis in de Marechauseekazerne. Wachtmeester Draaier zette een raam op een kier zodat De Kort naar binnen kon en zo de sleutel uit een (verzegelde) envelop kon wegnemen. De andere wachtmeesters vonden het

wel goed: zij maakten deel uit van het verzet tegen de Duitsers. Alles wat men nodig had, werd meegenomen, zoals persoonsbewijzen en distributiekaarten, alles werd in zakken gestopt. De sleutel werd wel weer terug gehangen in de kazerne

Het buitgemaakte materiaal werd bij Rekers in Heeten tijdelijk in de tuin begraven en later verder door Nederland gedistribueerd.

De wachtmeesters A. Avondrood en W. van der Wel en adjudant J. Winter werden wegens onachtzaamheid door de Duitsers opgepakt. Zij werden opgesloten in een kazerne in Arnhem en later op transport gezet naar Duitsland waar ze kort voor onze bevrijding om het leven zijn gekomen.

De dag na de Bevrijding kreeg burgemeester van der Vijver huisarrest en werd Ir. Everts (directeur van de Landbouwwinterschool) benoemd tot waarnemend burgemeester.

Na de oorlog waren de binnenlandse strijdkrachten tijdelijk ingekwartierd in de huishoudschool, naast het gemeentehuis. Daar werden enkele lokalen ingericht voor de detentie van NSB'ers en burgers die tijdens de oorlog met de Duitsers sympathiseerden. Commandant Rekers zorgde ervoor dat op deze NSB'ers geen grote wraakneming werd gepleegd.

Verderop links het monument 1940-1945. Onthuld op 14 oktober 1948. Een soldaat die de dodenwacht houdt met een geweer aan zijn voet als symbool van waakzaamheid! Op het monument staan de namen vermeld van de slachtoffers van WO-II in Raalte.

Wij gaan RA de monumentstraat in; dan eerste weg RA Blekstraat, even verderop LA, Haverstraat en aan het eind RA. wandelpad Ceintuurbaan. We komen uit tegenover het station.

Bij het bombardement van het spoor en spoorbrug op 9 maart 1945 gaat het verschrikkelijk mis. Bij de overweg van het spoor werd het paard van J. Doevelaar geraakt door een bomschep en moet dan even op drie poten verder en wordt later afgemaakt.

Iets verderop ligt iemand voorover gebogen met zijn hoofd op zijn arm, het haar verschroeid en zijn gezicht opgezwollen. Het blijkt Mans Holterman te zijn. Hij kwam net terug van het gemeentehuis waar hij zojuist aangifte had gedaan van de geboorte van een kind.